

עולמית, ולעיל (ע"א) לא חלקו חכמים על רבי אליעזר אלא בתנור חדש שציננו והסיקו בעצי היתר, משום ש'זה וזה גורם' מותר, אבל אם אפה בו קודם שהצטנן, הפת אסורה, אף לאחר שנשרפו עצי האשירה ונעשו אפר (רבינו דוד, וראה עוד ביאורנו לעיל שם).

שְׁלֵמִים נָמִי כִּיּוֹן דְּלֵאָה בַּר מְעִילָה נִינְהוּ, לפי שאינם קרויים 'קדשי ה'" כיון שבשרם לבעלים. ומכל מקום אף שאין בהם מעילה, אסורים הם בהנאה (רש"י) משום 'בל יחל', שכשנהנה בהם הנאת חולין, הרי הוא משנה ממה שנדר שישמשו לשלמים (שטמ"ק מנחות ד, ב אות יח). ויש שביאר, שכשנהנה מהם עובר על איסור גזל, שגוזל בכך מההקדש [אם הם 'ממוון גבוה'] או מהבעלים [אם הם 'ממוון הדיוט'] שהקדישם לצורך שלמים (אור שמח מעילה ה, טז, בדעת הרמב"ם נדרים ה, א, שרק המדיר עובר ב'בל יחל').

וְכָל הַיָּכָא דְמַעַל הַמְּסִיק נֶפְקֵי לְחֻלּוּין וְהָא תַּנְיָא וְכוּ', ואף שבודאי ידעה הגמ' שהקדש יוצא לחולין על ידי מעילה [כמפורש במשנה במעילה (יט, ב)], מכל מקום סברה הגמ' בקושיה שבהנאה הבאה משריפת עצי הקדש, אין ההקדש מתחלל, כיון שההנאה באה לאחר שנשרפו עצי ההקדש, ולא שייך לומר שההקדש יצא לחולין אחר שכבר אינו קיים (שפת אמת). ולמסקנת הגמ' גם באופן זה ההקדש יוצא לחולין, כיון שהמעילה היא מיד כשהצית בהם את האש על מנת ליהנות, ואז העצים עדיין קיימים ויוצאים לחולין (קובץ שיעורים אות קכה. ובמנחת שלמה כתב, שמועל מיד כשהפת מתחילה להיאפות).

כָּל הַנְּשָׂרְפִין אֶפְרֹן מוֹתֵר, משום שהתקיימה מצוותם, וכמבואר לעיל (כו, א) שבדבר שנעשית מצוותו, אין בו משום מעילה (תוס' תמורה לג, ב ד"ה הנשרפין). וראה ביאורנו לעיל (שם ד"ה הואיל).

חֻיין מְעִיזֵי אֲשִׁירָה, שאף שמצוותם בשריפה, שנאמר (דברים יב, ג) 'ואשריהם תשרפון באש', אין אפרם מותר, משום שנאמר בשלל עיר הנידחת [לעבודה זרה] (שם, יג, יח) 'ולא ידבק בידך מאומה מן החרם' (תוס' תמורה שם).

לֹא מִצָּא עֲצִים לְשׂוּרְפוֹ יְהֵא יוֹשֵׁב וּבִטְלָא, ואין הכוונה על שעת ביעורו, דהיינו מחצות היום בערב פסח, שכן אז מודה רבי יהודה שיכול לבערו בכל דרך שהיא (כמבואר בגמ' לעיל (יב, ב)). וגם אין הכוונה קודם חצות, שכן אז עדיין לא חלה מצות 'תשביתו' מן התורה [אלא רק מדרבנן כמבואר בגמ' שם, אך ראה להלן], ואין בזה קולא במה שאינו יכול לבער אז את החמץ, אלא הקושיא היא על היוצא לדרך בתוך שלשים יום לפסח, שחייב מן התורה לבער את החמץ קודם יציאתו [כמבואר בגמ' לעיל (ו, א)], ואם לא מצא אז עצים לשורפו, יהא יושב וביטל ולא יוכל לקיים את מצות 'תשביתו' המוטלת עליו (רש"י, ע"פ ביאור הפני יהושע). ויש שכתב, שגם בתחילת שעה שישית יש מצות 'תשביתו' (ראש יוסף בדעת רש"י יב, ב, מהרש"א ד, ב), ומכל מקום בזה מודה רבי יהודה, שכשאין לו עצים יכול להשבית בשעה חמישית בכל דבר, כדי שלא יגיע זמן האיסור ויעבור על 'בל יראה', משא"כ יוצא לדרך שהוא זמן רב קודם האיסור, בזה יוצאת קולא לרבי יהודה, שאם לא מצא עצים יהא יושב וביטל (ט"ז או"ח תמה, ג, ע"פ ביאור הפמ"ג במשב"ז שם).

אֵלָא עֲצִים דְּאִיסוּרָא לְרַבְנֵי הַיָּכִי מִשְׁפַּחְתָּ לְהוּ, שבמשנה בעבודה זרה (מט, ב, הובאה בגמ' לעיל ע"א) נאמר בסתם 'נטל הימנה [מן האשירה] עצים אסורין בהנאה', ומשמע שדין זה הוא לכולי עלמא ואין מי שחולק על כך (פני יהושע, וראה מהר"ם חלאווה).

לְרַבְנֵי דְשָׂרוּ בְקַמְיִיתָא - בברייתא לעיל (כו, ב), בפת שנאפתה בעצי ערלה או כלאי הכרם, וסוברים שאינה נאסרת, וחולקים על רבי האוסר, לפי שלדעתם 'אין שבח עצים בפת'. ו'בקמייתא' בא לאפוקי מגירסתו ההפוכה של שמואל בברייתא (לעיל ע"א) שרבנן הם האוסרים ורבי הוא המתיר בזה (תוס' רבינו פרץ, בשם רש"י). ויש שפירשו, שהנדון אינו מצד 'יש שבח עצים בפת', משום שבה ברור שיש חילוק בין ערלה שאפרה מותר בהנאה להקדש שאפרו אסור בהנאה, אלא הנדון הוא מצד 'זה וזה גורם', ו'קמייתא' היינו הרישא של הברייתא שם, בתנור חדש שהסיקו בעצי איסור, שרבנן הדין הוא שהתנור אינו צריך נתיצה אלא ימתין עד שיוצן ויכול להסיק בו בעצי היתר, משום ש'זה וזה גורם מותר', והסתפק רמי בר חמא האם כך הדין גם כשהוסק תחילה בעצי הקדש (תוס' רא"ש, תוס' רבינו פרץ, מהרש"ל).

וּמָה בֵּין זֶה לְעֶרְלָה, שסברה הגמ' שגם אפר הקדש מותר בהנאה, והוא הדין שהפת הנאפית מהשלהבת שנוצרה מהעץ שנשרף תהא מותרת. אך למסקנא אפר הקדש אסור בהנאה ואינו כאפר ערלה המותר בהנאה (מהרש"א). ויש שכתבו, שהנדון הוא מצד 'זה וזה גורם', ועל כך הקשתה הגמ' שבה אין חילוק בין הקדש לערלה (תוס' רא"ש, תוס' רבינו פרץ, מהרש"ל, ע"פ פירושם לעיל בסמוך).

הַקֶּדֶשׁ אֶפְיִלוּ בְּאֵלָף לֹא בְטִיל, וכיון שמצויה חומרא בהקדש מערלה שאינו בטל, מחמירים בו גם שאוסר את הפת לאחר שכלה והתבער (ע"פ רש"י ותוס'). ואף שמה שהקדש אינו בטל אינו מצד חומרת הקדש מערלה, אלא מצד שנחשב 'דבר שיש לו מתיירין' כיון שיש לו פדיון [קושיית תוס'], יש שביאר, שטעם ההיתר בפת הנאפית בעצי ערלה, הוא משום שההנאה מהאיסור בטילה בפת, ואם כן זה דוקא לגבי ערלה שיש לה ביטול, אבל הקדש שאין לו ביטול מאיזה טעם שהוא, הפת אסורה (מנחת ברוך לו, א [וראה שם שהתוס' לא תירצו כן, משום שלדעתם טעם היתר הפת אינו משום ביטול אלא משום שהחום היוצא מהעצים מותר, וכמבואר בדבריהם לעיל כו, ב ד"ה חדש, וראה בדבריו שם, ג, ביאור נוסף], וכע"ז בפני יהושע).

ואף שעצי אשירה גם כן אינם בטלים אפילו באלף [כמבואר במשנה (ע"ז עד, א)], ומכל מקום מבואר לעיל (ע"א) שלדעת חכמים תנור חדש שהסיקו בעצי אשירה, יוצן, והפת שתיאפה בו מותרת, אין ללמוד מזה להקדש, לפי שהקדש חמור יותר לענין זה מעצי אשירה, שהקדש אין לו ביטול בשום אופן [ואף שיכול להישאל עליו או לפדותו, מכל מקום כמות שהוא בלא פדיון אין לו היתר (מהר"ם חלאווה)], ואילו עבודה זרה יכולה להתבטל על ידי גוי. ואכן, באשירה של ישראל יתכן שיודו חכמים שהפת אסורה [אך ראה ביאורנו לעיל (ע"א ד"ה נטל), שהמאירי העמיד את המשנה בעצי אשירה של ישראל שאין להם ביטול], או שלא פלוג רבנן בזה, והתירו בכל עצי אשירה. ומאידך יתכן, שעצי אשירה אוסרים כעצי הקדש, משום שאפרן אסור בהנאה ואין להם בטלה